

Historisch denken en redeneren: betrouwbaarheid van bronnen beoordelen

Vak
Geschiedenis
Leerjaar / sector
3 havo/vwo; 4 vmbo
Context
De leerlingen doen uitspraken over het begin van de Koreaanse Oorlog aan de hand van bronnenmateriaal. Daarbij ligt de nadruk op het beoordelen van bronnen op betrouwbaarheid.
Leerdoelen
<p><i>Leerdoelen op lange termijn:</i> Ik leer uit historische bronnen informatie te selecteren en te analyseren voor het beantwoorden van een of meer historische vragen en daarbij na te gaan of een bron bruikbare, betrouwbare en representatieve informatie biedt.</p> <p><i>Leerdoelen les(sen)</i>   Ik leer:</p> <ul style="list-style-type: none"> • informatie uit bronnen selecteren en analyseren voor het beantwoorden van de vraag hoe de Koreaanse Oorlog is begonnen; • daarbij criteria toepassen bij het beoordelen van de betrouwbaarheid van bronnen. <p><i>Succescriteria:</i>   Ik kan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kritische vragen stellen <i>over</i> de bron, namelijk wie de auteur is, wanneer en waar de bron is gemaakt en wat voor soort bron het is. • kritische vragen stellen <i>aan</i> de bron, namelijk wat het doel van de bron is en wat de bruikbaarheid, betrouwbaarheid en representativiteit van de bron is.
Aantal lessen
1 of 2 lessen
Fase(n) van de FE-cyclus
 <pre> graph TD   F1((Fase 1: Verwachtingen verhelderen)) --> F2((Fase 2: Leerlingreacties ontlokken en verzamelen))   F2 --> F3((Fase 3: Reacties analyseren en interpreteren))   F3 --> F4((Fase 4: Communiceren met leerlingen over resultaten))   F4 --> F5((Fase 5: Vervolgacties ondernemen: onderwijs & leren aanpassen))   F5 --> F1   </pre> <p>Deze les hoort bij het werken met bronnen als onderdeel van historisch denken en redeneren. Centraal staat het beoordelen van de betrouwbaarheid van bronnen in relatie tot een historische vraag.</p> <p>Tijdens deze les komen met name de fasen 1, 2, 3 en 4 van de FE-cyclus aan bod.</p>

Uitvoering lesactiviteit
Materialen / hulpmiddelen
<ul style="list-style-type: none"> • Invulbladen voor het beoordelen van de betrouwbaarheid van de bronnen (zie bijlage 2). Voldoende exemplaren van de opdracht (zie bijlage 3).
Vorbereiding
<ul style="list-style-type: none"> • Zie materialen / hulpmiddelen • Eventueel kan er een digitale presentatie (PowerPoint/Prezi) gemaakt worden.
Lesopzet globaal
<ul style="list-style-type: none"> • De leraar introduceert het leerdoel: werken met bronnen en het beoordelen van de betrouwbaarheid van bronnen. • De leerlingen formuleren in groepjes criteria voor het beoordelen van de betrouwbaarheid van bronnen. • De leerlingen stellen klassikaal met de leraar de criteria voor het beoordelen van de betrouwbaarheid van bronnen vast. • De leerlingen maken in tweetallen de opdracht rondom de Koreaanse Oorlog. • De leraar bespreekt de opdracht klassikaal na, waarbij hij vooral ingaat op de moeilijkheden die de leerlingen hebben ervaren.
Lesopzet gedetailleerd
<p>De leraar vertelt de leerlingen dat het in deze les(sen) gaat over:</p> <ul style="list-style-type: none"> • selecteren en analyseren van informatie uit bronnen; • beoordelen van die bronnen op betrouwbaarheid; • criteria die je kunt gebruiken om de betrouwbaarheid van bronnen te beoordelen; • toepassen van deze criteria op een opdracht over het uitbreken van de Koreaanse Oorlog. <p>Hij legt uit dat je de betrouwbaarheid alleen kunt beoordelen vanuit een concrete historische vraag. Een bron kan namelijk betrouwbare informatie opleveren voor de ene vraag, maar minder betrouwbare voor een andere vraag. Een bron waarin Anton Mussert de loftrumpet steekt over Hitler, levert betrouwbare informatie voor een antwoord op de vraag hoe Mussert over Hitler dacht, maar niet voor een antwoord op de vraag of deze bron objectieve informatie biedt over het karakter (de persoon) van Hitler. De opdracht in dit lesvoorbeeld heeft betrekking op het uitbreken van de Koreaanse Oorlog.</p> <p>Vervolgens krijgen leerlingen de opdracht in tweetallen zoveel mogelijk criteria te bedenken voor het beoordelen van de betrouwbaarheid van bronnen (daarbij mogen zij boeken of internet gebruiken) (fase 1). Vervolgens inventariseert de leraar met de leerlingen de opbrengsten. De leerlingen krijgen de criteria voor redeneren over bronnen en redeneren met bronnen (bijlage 2), die ze bespreken. Ze kunnen deze aanvullen met de criteria die uit het klassengesprek naar voren zijn gekomen. De leerlingen gebruiken deze bijlage bij het maken van de opdracht.</p> <p>De leerlingen krijgen vervolgens een opdracht over het uitbreken van de Koreaanse Oorlog die ze in tweetallen maken (zie bijlage 3), waarbij ze de criteria uit bijlage 2 gebruiken (fase 2). Nadat de leerlingen de opdracht hebben gemaakt, bevragen de leerlingen een ander tweetal op de gegeven antwoorden (fase 2). Zij gaan zonedig met elkaar in discussie over de antwoorden en roepen de hulp in van de leraar als zij het niet eens worden (fase 3). Als de hulp van de leraar gewenst is richt hij zijn vragen vooral op het leerproces en niet zozeer op de uitkomst van de opdrachten.</p>

De leraar bespreekt de opdracht klassikaal na, waarbij hij vooral ingaat op de moeilijkheden die de leerlingen hebben ervaren. Hij maakt duidelijk dat het bij het beoordelen van de betrouwbaarheid van bronnen niet voldoende is om vragen te stellen als: Was iemand getuige van de gebeurtenis? Was iemand een tijdgenoot van de gebeurtenis? De leerlingen moeten zich bij elke bron afvragen of er informatie met betrekking tot de in bijlage 2 genoemde criteria beschikbaar is en of die informatie relevant is voor het beantwoorden van de vraag (fase 4).

Differentiatie en variatie

- In plaats van samen met de leerlingen de criteria voor het beoordelen van de betrouwbaarheid van bronnen te formuleren kun je ook kiezen voor *modelling*. De leraar deelt in dat geval een overzicht met criteria uit en laat de leerlingen aan de hand van een voorbeeldbron zien hoe je deze criteria kunt toepassen.
- De leerlingen maken de opdracht tweetallen. Het bespreken doen ze dan in viertallen. De laatste optie bevordert de discussie.

Terugblik en tips van de ontwikkelaar

Reflectie op de aanpak

- Het gezamenlijk opstellen van succescriteria geeft een gevoel van eigenaarschap bij de leerlingen en zicht op wat kwaliteit is, noodzakelijk om later in het proces feedback te kunnen geven en te verwerken.
- Alle leerlingen denken en doen mee. Door de leerlingen in tweetallen te laten werken stimuleert de leraar de discussie. Hij krijgt door rond te lopen en vragen te stellen zicht op waar de leerlingen staan en wat de kwaliteit van hun argumenten is en de manier waarop ze die uitwisselen.

Tips voor gebruikers

- Maak nut/relevantie van de formatieve leeractiviteiten voor leerlingen duidelijk.

Auteur(s)

Naam auteurs

Avishag (Abby) Reisman is assistant professor of teacher education at the University of Pennsylvania's Graduate School of Education.

Albert van der Kaap is voormalig leraar geschiedenis, ontwikkelaar van les- en toetsmateriaal en leerplanontwikkelaar voor het voortgezet onderwijs.

Bijlage 1 Vragen bij het redeneren over en met bronnen

Redeneren over bronnen

Bij redeneren over bronnen stel je allerlei vragen over de bron, hoewel je altijd moet proberen een antwoord op al deze vragen te vinden, blijkt dat dit in de praktijk niet altijd mogelijk is.

- Wie is de auteur van de bron?
  - Welke functie had hij of welke rol speelde hij?
  - Was hij ooggetuige van de gebeurtenis waarover hij schrijft?
  - Over welke informatie kon hij beschikken?
- Wanneer is de bron gemaakt?
  - Is de bron gemaakt ten tijde van de gebeurtenis of pas (veel) later?
- Waar is de bron gemaakt?
  - Is de bron gemaakt in de directe omgeving van de gebeurtenis?
- Wat is het voor soort bron?
  - Dagboek
  - Brief
  - Krantenartikel
  - Feitelijke verslag
  - Officieel document

Redeneren met bronnen

Als je de vragen over de bron hebt proberen te beantwoorden, ga je na welke informatie de bron biedt en, wat soms minstens zo belangrijk is, welke informatie ontbreekt. Is dat omdat de maker van de bron niet over meer informatie beschikte of heeft hij of zij misschien bewust bepaalde informatie weggelaten?

- Doel van de bron
  - Met welk doel is de bron gemaakt (om te informeren, om te overtuigen of is er sprake van propaganda)?
  - Voor welk publiek is de bron gemaakt?
- Bruikbaarheid van de bron
  - Voor welke vraag of onderdeel van een vraag biedt de bron informatie?
- Betrouwbaarheid van de bron
  - Is er reden om aan de betrouwbaarheid van de bron te twijfelen. Heeft de auteur bijvoorbeeld redenen om de zaken anders voor te stellen dan ze in werkelijkheid waren?
- Representativiteit van de bron
  - Is de informatie in de bron representatief voor de hele groep waarop de informatie betrekking heeft?

Bijlage 2 Criteria voor betrouwbaarheid van bronnen

Betrouwbaarheid van bronnen

Om de betrouwbaarheid van een bron voor het beantwoorden van een vraag te kunnen beoordelen moet je redeneren over en met de bron.

Redeneren over bronnen

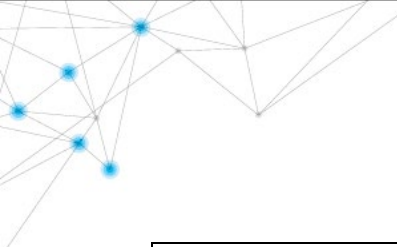
Bij redeneren over bronnen stel je allerlei vragen over de bron, Hoewel je altijd moet proberen een antwoord op al deze vragen te vinden, zul je merken dat dit niet altijd mogelijk.

1. Wie is de auteur	Welke functie had hij of welke rol speelde hij	
	Was hij ooggetuige van de gebeurtenis waarover hij schrijft?	
	Over welke informatie kon hij beschikken?	
2. Wanneer is de bron gemaakt?	Is de bron gemaakt ten tijde van de gebeurtenis of pas (veel) later?	
3. Waar is de bron gemaakt?	Is de bron gemaakt in de directe omgeving van de gebeurtenis?	
4. Wat is het voor soort bron?	Dagboek, brief, krantenartikel, feitelijk verslag, propagandamateriaal, officieel document.	
5.		
6.		
7.		

Redeneren met bronnen

Als je de vragen over de bron hebt proberen te beantwoorden, ga je onderzoeken welke informatie de bron biedt en, wat soms minstens zo belangrijk is, welke informatie ontbreekt. Is dat omdat de maker van de bron niet over meer informatie beschikte of heeft hij of zij misschien bewust bepaalde informatie weggelaten?

1. Doel van de bron	Met welk doel is de bron gemaakt (om te informeren, om te overtuigen of is er sprake van propaganda?)	
	Voor welk publiek is de bron gemaakt?	
2. Bruikbaarheid van de bron	Voor welke vraag of onderdeel van een vraag biedt de bron informatie?	

3. Betrouwbaarheid van de bron	Is er reden om aan de betrouwbaarheid van de bron te twijfelen. Heeft de auteur bijvoorbeeld redenen om de zaken anders voor te stellen dan ze in werkelijkheid waren?	
4. Representativiteit van de bron	Is de informatie in de bron representatief voor de hele groep waarop de informatie betrekking heeft?	
5.		
6.		
7.		

Bijlage 3 Opdracht en bronnen

Bron opdracht: Avishag Reisman

De Korea Oorlog

Deze opdracht gaat over het gebruik van bronnen bij het vak geschiedenis. Informatie uit bronnen gebruiken historici om een antwoord te krijgen op vragen. In deze opdracht gaat het om een antwoord op de vraag hoe de Korea Oorlog is ontstaan. Je gaat verschillende bronnen gebruiken, waarbij je je telkens moet afvragen hoe bruikbaar en hoe betrouwbaar de bronnen zijn. Gebruik daarbij bijlage 1, die je zonodig hebt aangevuld met extra criteria die in de klas zijn genoemd. Met de gegevens uit de bronnen kun je de vragen beantwoorden ook al is de Korea Oorlog (nog) niet behandeld.

Leerdoelen

Je kunt:

- informatie uit bronnen selecteren en analyseren voor het beantwoorden van de vraag hoe de Koreaanse Oorlog is begonnen;
- daarbij criteria toepassen bij het beoordelen van de betrouwbaarheid van bronnen.

Opdracht

Gebruik de inleiding en de bronnen 1 t/m 3

Een internationale onderzoekscommissie wil graag antwoord krijgen op de vraag wie er schuldig is aan het uitbreken van de Korea Oorlog, met andere woorden, wie is er begonnen. Jij gaat dit antwoord geven op basis van een klein bronnenonderzoek. In je verslag moet je in ieder geval antwoord geven op onderstaande vragen.

1. Wie begon de Korea Oorlog volgens bron 1 en wie volgens bron 2? (2 punten)
2. Welke bron (1 of 2) komt uit het boek: History of the Revolution of our Great Leader Kim Il-sun: High School. (Pongyang, North Korea: Textbook Publishing Co., 1999), 125-127. Licht je antwoord toe met een of meer elementen uit de bron. (2 punten)
3. Welke bron (1 of 2) komt uit het boek: Kim, Dojin, Korean History: Senior High. (Seoul, South Korea: Dae Han Textbook Co., 2001), 199. Licht je antwoord met een of meer elementen uit de bron. (2 punten)
4. Welke bron vind je meer betrouwbaar, bron 1 of bron 2, voor het beantwoorden van de vraag wie de oorlog is begonnen? Licht je antwoord toe. (2 punten)
5. Vergelijk bron 3 met bron 1 en 2. Welke visie op wie de oorlog begon wordt door bron 3 ondersteund? Licht je antwoord toe. (2 punten)
6. Krijg je in bron 3 een betrouwbaar antwoord op de vraag wie de oorlog is begonnen? Licht je antwoord toe. (2 punten)

Inleiding

De Koreaanse Oorlog of Koreaoorlog (1950-1953) was een burgeroorlog tussen het communistische Noord-Korea en het kapitalistische Zuid-Korea. Hij eindigde in juli 1953 met een wapenstilstand. De Koreaanse Oorlog was een gewapend conflict in de Koude Oorlog, een periode van grote politieke en militaire spanningen tussen de Verenigde Staten en de Sovjetunie tussen 1947-1989.

Naast Noord- en Zuid-Korea waren ook de Verenigde Staten onder de vlag van de Verenigde Naties en China en Sovjet-Unie bij de oorlog betrokken. De Verenigde Staten steunde Zuid-Korea en China en de Sovjet-Unie Noord-Korea.

Bronnen

Bron 1

Tekstboek A (Noord- of Zuid-Korea)

Van streek door de snelle en verbazingwekkende groei van de Republiek bereidden de Amerikaanse invallers sneller dan gepland een agressieve oorlog voor om de Republiek al in haar eerste jaren te verwoesten... De Amerikaanse imperialisten voerden hun oorlogsproject in 1950 furieus uit... De Amerikaanse invallers die de oorlog al lange tijd aan het voorbereiden waren, samen met hun marionetten, begonnen de oorlog op 25 juni van het 39e jaar van de Juche kalender. Tijdens de dageraad vielen de vijanden onverwacht de noordelijke helft van de Republiek aan en oorlogswolken hingen over het eens zo vredige land, vergezeld door de echo's van het kanongebulder. Nadat ze de 38e breedtegraad waren overgestoken trokken de vijanden dieper en dieper in de noordelijke helft van de Republiek.... De invasie troepen van de vijanden moesten vernietigd worden en ons bedreigde land en volk moest gered worden.

Bron 2

Tekstboek B (Noord- of Zuid-Korea)

Toen de omverwerping van de Zuid-Koreaanse overheid door middel van sociale verwarring te moeilijk werd, schakelden de Noord-Koreaanse communisten over op een straffen en belonen strategie: terwijl het leek alsof zij vreedzame onderhandelingen aanboden, maakten ze in plaats daarvan een analyse van het juiste moment van de aanval en bereidden ze zich daarop voor. De Noord-Koreaanse communisten bereidden zich voor op oorlog. Kim Il-sung bracht in het geheim een bezoek aan de Sovjet-Unie en kreeg de belofte van bondgenootschap van de Sovjetunie en China in geval van oorlog. Tenslotte, bij het aanbreken van de dag op 25 juni 1950 begon het noorden hun zuidwaartse agressie langs de 38ste breedtegraad. Verrast door deze onverwachte aanvallen, begon het leger van de Republiek Korea (Zuid Korea) moedig om de vrijheid van het land te verdedigen .... De gewapende provocatie door de Noord-Koreaanse communisten bracht de VN-Veiligheidsraad rond de tafel. Een decreet veroordeelde de Noord-Koreaanse militaire actie als illegaal en als een bedreiging voor de vrede, en een besluit werd genomen om het Zuiden te helpen. Het VN-leger bestond uit soldaten van 16 landen- waaronder de Verenigde Staten, Groot-Brittannië en Frankrijk- en sloot zich aan bij de Zuid-Koreaanse strijdkrachten in de strijd tegen het Noorden.

Bron 3

Op 25 juni 1950 nam de Veiligheidsraad van de VN een resolutie aan over Korea

"De Veiligheidsraad, met grote zorg kennismemend van de gewapende aanval op de Republiek Korea door Noord-Korea bepaalt dat deze aanval een schending van de vrede is.'

De stemming zou ongetwijfeld gedwarsboomd zijn door de Sovjetunie, ware het niet dat de Sovjets de vergaderingen van de VN boycotten. Zij protesteerden hiermee tegen het feit dat de Chinese permanente zetel in de Veiligheidsraad nog altijd werd bezet door de nationalisten en niet door de communisten van Mao.